

עד כמה צריך לדייק בפרסום ובמסחר?

שאלה:

1. אני עובד כמורה פרטי ומפרסם את עצמי. האם מותר לי לכתוב בפרסום "אני אגרום לכם להגיע לציון מדהים!"? הציון של התלמידים תלוי בהם... אני אגרום לתלמידים להגיע לציונים טובים ואעשה מה שאוכל כדי לעזור להם, אבל בסופו של דבר זה תלוי בהם... האם אוכל לכתוב כך בפרסום שלי?

2. אני מוכר מוצרים באינטרנט. ידוע לי שאם אציין שאני ישראלי, רבים בעולם לא יקנו ממני בגלל המצב בארץ. האם מותר לי לזייף את הזהות שלי ולומר, לדוגמה, שאני מארצות הברית?

תשובה:

שלום וברכה,

1. אין איסור לכתוב לשון כזה, משום שכל אחד מבין שכוונתך שאתה תעשה את כל מה שאתה יכול כדי להביא את התלמיד לציון מדהים, ויש לך יכולת לעשות זאת. אך נראה לי שיותר נכון לדייק ולכתוב לשון אמיתית יותר.

בגמרא במסכת חולין (דף צ, עמוד ב) נכתב כך: "השקו את התמיד בכוס של זהב - אמר רבא: גוזמא. אמר רבי אמי: דיברה תורה לשון הואי, דיברו נביאים לשון הואי, דיברו חכמים לשון הואי". מדברים אלה ניתן היה להבין שאין בעיה להגזים, אך הסביר הרב קנייבסקי זצ"ל (ארחות יושר, ערך אמת): "ואפילו להגזים בסיפור וכהאי גוונא אסור. ומה שכתב בגמרא 'דיברה תורה לשון הבאי' כו' היינו במקום שמובן שהכוונה לגוזמא... אבל לרמות שהשני יחשוב שזה אמת - אסור".

בענייננו, נראה לי שמידת חסידות שלא לכתוב כן, שכן בכל זאת אולי מישהו יטעה לחשוב שכוונתך להבטיח שהתלמידים יצליחו באופן ודאי. ועוד, שגם אם כולם מבינים את הכוונה, מסתבר שמידת חסידות שלא להגזים אם אין בכך צורך.

מעובד על פי תשובותיו של הרב דניאל קירש באתר ["ישיבה"](#)

(1) מה אומרת הגמרא במשפט שצוטט ממסכת חולין?

(2) מה ניתן ללמוד ממשפט זה?

(3) הרב קנייבסקי מסביר שדברים אלו אפשריים - אך רק בהקשר מסוים. הסבירו את דבריו.

(4) לפי הרב קנייבסקי, מה מותר לעשות ומה אסור?

(5) בסופו של דבר, הרב קירש מבדיל בין התשובה הבסיסית ובין "מידת חסידות". הסבירו במילים שלכם את שתי הפסיקות.

(6) מדוע הפסיקה לפי "מידת חסידות" שונה מהתשובה הבסיסית?

2. אתה רשאי לעשות כן.

בספר 'חשוקי חמד' (עבודה זרה יט, א) עלתה השאלה הבאה:

שאלה. יש להסתפק אם מותר ליהודי לומר לפקיד הקבלה בבית החולים של שונאי ישראל שהוא אנגלי כדי שיקבל טיפול רפואי טוב יותר, שהרי נאמר בשולחן ערוך (יורה דעה, סימן קנז, סעיף ב): אסור לאדם לומר שהוא עובד כוכבים כדי שלא יהרגוהו?

תשובה. נראה דמותר, כי רק לומר שהוא עובד כוכבים אסור, אבל מותר לומר שהוא אזרח אנגלי. וכן כתב בזכרון בספר (יורה דעה, סימן ד) שמותר לומר שהוא מאומה אחרת, שאין בזה שום הודאה בעבודה זרה...

עיקר איסור שקר וגנבת דעת אסורים במקרה שהמטרה היא לרמות מישהו ולקחת משהו שלא כדין. אך במקרה שהדבר אינו גורם הפסד כלשהו לאדם ויש צורך לשנות מן האמת - אין איסור שקר או גניבת דעת. בענייננו אתה לא מפסיד שום דבר לקונים. הם מקבלים בדיוק את המוצר שהם רוצים. אלא בסך הכול בגלל השקר הם לא מצליחים להחרים את עם ישראל. אין זה הפסד כלל...

שוב שאלתי את הגר"א נבנצל שליט"א על הנידון שלנו, ואמר שמותר, משום שטעות גוי מותר. שאלתי אם יש מידת חסידות להחמיר, והשיב שלא.

מעובד על פי תשובותיו של הרב דניאל קירש באתר ["ישיבה"](#)

- (7) מדוע שלאדם יהיה אסור לומר שהוא עובד כוכבים, כלומר עובד עבודה זרה?
- (8) מדוע, לפי דברי ה'חשוקי חמד', מותר יהיה לו לומר שהוא שייך לאומה אחרת, למשל שהוא אנגלי?
- (9) כיצד מגדירה התשובה את איסור השקר במסחר? מתי הדבר יהיה אסור?
- (10) לפי התשובה, כשהמוכר מצהיר שהוא בן אומה אחרת - אין בכך שקר או גנבת דעת במסחר. מדוע?
- (11) הרב קירש כותב שהוא פנה לרב נבנצל כדי לברר את השאלה. מדוע לדעתכם הוא עשה זאת?
- (12) בתשובה זו מופיעות שתי סיבות לאסור, ולכל סיבה מובא הסבר מדוע בכל זאת דבר זה יהיה מותר. סכמו בקצרה את הסיבות לאיסור ואת ההסברים להיתר.